

Брошура за родитеље

1. Шта је насилно понашање међу децом?

Насиље се дефинише као сваки облик једанпут учињеног или поновљеног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства деце/ученика.

Битно је направити разлику између дечијих конфликта који су део одрастања и понашања које можемо сматрати насилним. Насиље има за циљ да се неко други повреди и може имати веома лоше последице које понекад трају цео живот. Стога агресивно понашање код деце захтева правовремене реакције од стране одраслих (родитеља и школског особља). У реаговању на насиље је потребно задржати ситуацију под контролом – агресивно понашање детета је губитак контроле над самим собом, па је неопходно да одрасли задрже мир у себи и кроз то контролу над ситуацијом.

2. Које све врсте насилног понашања постоје?

- **Физичко насиље** (ударање, шутирање, туче, ...),
- **Вербално насиље** (називање погрдним именима, ругање, добацивање, вређање, ...),
- **Социјално насиље** (оговарање, избегавање, ширење лажи и гласина, ...),
- **Психолошко и сексуално насиље** (претећи погледи и гримасе, уцењивање, нежељени додири, фотографисање, ...).

Деца вређају вршњаке у којима препознају своје жртве на следеће начине:

- називају их погрдним именима,
- пишу им претеће поруке (на папиру, преко СМС-а, на зидовима, ...),
- ругају им се и исмејавају њихово изглед, одећу, родитеље, имовински статус,
- лажу и измишљају ствари које их могу довести у неприлику,
- праве зловне, увредљиве шале,
- туку их, гурају, ударају, узимају новац и друге ствари,
- вређају друге због њихове националности, расе и боје коже.

3. Разлике између дечака и девојчица у агресивном понашању?

- Дечаци су чешће насилни и жртве агресивног физичког и вербалног понашања од стране вршњака.
- Код дечака је насиље најчешће физичко, болно и лако уочљиво.
- Девојчице углавном примењују мање уочљива средства како би узнемиравале и кињиле другу децу. Дешава се да девојчице намерно искључују друге особе из друштва, шире зловне гласине, лажу, оговарају итд.

4. Зашто су нека деца насилна и злостављају другу децу?

За децу која се насилно понашају често важе неке од следећих констатација:

- ✓ Боје се да неко према њима буде насилан, па мисле да је боље ако они крену први.
- ✓ Воле да имају моћ, да владају другима, да их се други боје.
- ✓ Нека су несрећна, па им је лакше да и друге направе несрећнима.
- ✓ Имају проблема због којих су љута и узнемирена, па се искаљују на другима.
- ✓ Уверени су да је у реду малтретирати оне који им се не свиђају.
- ✓ Мисле да је насилничко понашање забавно.
- ✓ Некима је то једини начин да добију оно што желе.
- ✓ Желе да привуку пажњу и уверена су да их друга деца подржавају у њиховом насилничком понашању.
- ✓ Нека даца знају да оним што говоре или чине могу повредити другог, али им није стало до туђих осећања. Има и оне деце која тога уопште нису свесна.

5. Зашто су нека деца жртве насиља?

- По нечему се разликују од осталих.
- Осетљива су, мирна, повучена и стидљива.
- Зато што делују рањиво па остављају утисак „лаке мете“.
- Неуспешна су у спортским или неким другим активностима.
- Нека деца изазивају насилнике, досађују им, задиркују их.
- Избор може бити случајан – жртва може бити било ко.

6. Како да помогнете детету које трпи насиље?

- * За почетак разговарајте са дететом и озбиљно схватите сваку назнаку проблема јер је за дете тешко признати родитељима да је неко од њихових вршњака насилан према њему.
- * Реците му да сте уз њега, да вам је драго да вам се поверило и да је врло храбра одлука причати о томе. Уверите га да ћете предузети све што можете да насиље престане.
- * Помозите детету да развије способност да се одупре насилнику. Смислите мали сценарио за сусрет са насилником.
- * Обратите се што пре разредном старешини или стручном сараднику у школи. Захтевајте од њега да размотри проблем насилништва на одељенским заједницама.
- * Научите га како да затражи помоћ одраслих када се боји насилника. Уверите дете да пријава насилничког понашања није исто што и тужакање.
- * Помозите му да развије социјалне вештине, да научи да се бори за себе без узвраћања насиља.
- * Постављајте детету питања која му могу помоћи да научи да самостално реши проблем. На пример: „Шта ти мислиш да треба учинити у овој ситуацији?“, „Ако одабереш одређено решење, које ће бити последице таквог избора?“

* Помозите развој талената и позитивних особина вашег детета укључујући га у ваннаставне активности које га привлаче. То може позитивно утицати да дете буде сигурније у себе и своје способности.

7. Шта не би требало да радите?

- ❖ Не подстичите физичку освету (нпр.: „Само ти њега удари“, „Врати му два пута јаче“) као решење проблема. Ударање другог ученика вероватно неће решити проблем, а ваше дете може добити казну, или се ситуација може још погоршати тако што ће ученик који је насиљан према вашем детету бити револтиран и још га више малтретирати.
- ❖ Никада немојте рећи детету да игнорише проблем насиља.
- ❖ Немојте кривити дете за то што му се дешава.

8. Како да помогнете детету које се понаша насилно?

- ✓ Разговарајте са дететом. Покушајте да нађете узрок непримереног понашања.
- ✓ Преиспитајте сопствени васпитни стил (размислите да ли превише кажњавате дете или му којим случајем, превише допуштате и не постављате границе и захтеве).
- ✓ Будите добар пример и модел понашања. Решавајте породичне неспоразуме и конфликте разговором, аргументима и договором.
- ✓ Побрините се за делотворне, ненасилне последице које одговарају озбиљности дела које је дете учинило као и његовом узрасту (нпр.: додатне обавезе код куће, одузимање повластица, привремене забране, ...).
- ✓ Телесно кажњавање није делотворно јер носи поруку да је насиље одговор јачег – у овом случају родитеља. Ускраћивање нечег што дете воли изгледа као примеренија последица за неприхватљиво понашање. Посрамљивање или етикетирање („Био си зао“, „Грозно се понашаш“, ...) могу довести до тога да се дете и даље насилнички понаша али да се више труди да то сакрије и на тај начин избегне казну.
- ✓ Ставите детету до знања да нећете толерисати такву врсту понашања. Покушајте да му објасните да његово понашање чини другу децу несретном. Не прихватајте објашњење типа: „Само сам се шалио са другом“.
- ✓ Будите доследни у правилима и дисциплини. Заједничким снагама поставите правила понашања (најбоље је за почетак да их запишете), и придржавајте их се. Када дете прекрши правило, објасните зашто сте га казнили, и како може то да поправи.
- ✓ Наведите дете да размисли како да „поправи штету“ и умањи бол коју је нанео својим понашањем. Деца треба да осете да грешке могу поправити. Помозите им да уче из својих грешака.
- ✓ Омогућите вашем детету да „чини добро“. Смишљајте заједно са њим начине да помаже у кући, у школи (друговима и другарицама). Дајте детету мале задатке како би се осећало важним и корисним. Деца морају веровати да су у стању нешто да промене, да могу дати свој допринос.
- ✓ Пронађите заједничку забаву у дружењу и играма без насиља.

- ✓ Помозите детету да пронађе решење, тј. начин да се инцидент не понови. Питајте га једноставна питања: „Шта си урадио“?, „Шта те је навело на то“?, „Можеш ли другачије реаговати“?, „Какав утицај имају твоји поступци на друге људе“?, „Какав утицај имају на тебе“?, „Сад кад смо схватили која су осећања у позадини твог поступка, можеш ли смислити неки начин да другачије реагујеш следећи пут“?, „Како ћеш поступити“?
- ✓ Помозите им да савладају емпатију – способност да се уживе у туђа осећања. Дете може научити да препозна туђа осећања (тугу, повређеност) и може научити да замисли како се тај неко осећа. Постављајте му питања као: „Како си се осећао кад си помогао Сави“?, „Како си се осећао кад си повредио Петра“?, „Шта мислиш, како се он осећао у том тренутку“?
- ✓ Сваки пут када ваше дете одабере ненасилно одговорно понашање, похвалите га за напоре које улаже у промену свог понашања.
- ✓ Помозите му да научи мирне начине опхођења са вршњацима, да решава проблем на ненасилан начин. Вежбајте добре социјалне вештине (нпр. дељење ствари са другима, обраћање пажње на туђа осећања, понашање према другима на начин на који желимо да се други понашају према нама, ...)
- ✓ Појачајте надзор над децом. Деца без надзора се осећају несигурно. Сазнајте шта ради, с ким се дружи и где се креће. Заједничким договором одредите правила која се тичу његових активности и излазака.

Корисни линкови ка важним документима су:

Линк ка правилнику „Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање“

<https://www.pravnoinformacionisistem.rs/SIGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/ministarstva/pravilnik/2019/46/7/reg>

Линк ка приручнику за школе „Ка сигурном и подстицајном школском окружењу“

<http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/06/Ka-sigurnom-i-podsticajnomskolskom-okruzenju.pdf>

„Дигитално насиље – превенција и реаговање“

<http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2020/06/Digitalno-nasilje-prevencija-i-reagovanje.pdf>

„Деца у дигиталном добу“

<http://ucpd.rs/dokumenti/vodic--deca-u-digitalnom-dobu.pdf>